

ISLAMIC PERSPECTIVES ON COPYRIGHT AND NEIGHBORING RIGHTS: COMPARATIVE INSIGHTS WITH UZBEKISTAN’S LEGISLATION

O‘zbekiston Xalqaro Islom Akademiyasi magistranti

Xamidov Mirzo Ulug‘bek Dilshodbek o‘g‘li

e-mail: Xamidovmirzo2@gmail.com

Abstract

This article explores the principles of copyright and neighboring rights within Islamic law and analyzes their application in the contemporary legal framework of Uzbekistan. Drawing upon the Quran, Hadith, and classical Islamic jurisprudence, the study highlights the alignment and divergence between Islamic principles and international copyright standards, such as the Berne Convention and TRIPS Agreement. Additionally, the article examines the practical challenges of integrating Islamic legal concepts into Uzbekistan’s modern legislative system. Recommendations are proposed to enhance the protection of intellectual property by harmonizing Islamic jurisprudence with national and international legal norms.

Keywords: Islamic law, copyright, intellectual property, Uzbekistan legislation, Berne Convention, TRIPS Agreement, Islamic jurisprudence.

Аннотация

В данной статье рассматриваются принципы авторского права и смежных прав в рамках исламского права, а также их применение в современном правовом поле Узбекистана. Основываясь на Коране, Хадисах и классической исламской юриспруденции, исследование подчеркивает совпадения и расхождения между исламскими принципами и международными стандартами авторского права, такими как Бернская конвенция и Соглашение ТРИПС. Кроме того, статья анализирует практические проблемы интеграции исламских правовых концепций в современную законодательную систему Узбекистана. Предлагаются рекомендации по улучшению защиты интеллектуальной собственности путем гармонизации исламской юриспруденции с национальными и международными правовыми нормами.

Ключевые слова: Исламское право, авторское право, интеллектуальная собственность, законодательство Узбекистана, Бернская конвенция, Соглашение ТРИПС, исламская юриспруденция.

Kirish

Hozirgi globallashgan va raqamli asrda intellektual mulk huquqlari, xususan, mualliflik huquqi va turdosh huquqlar madaniy merosni saqlash, iqtisodiy o‘lishni

ta'minlash va huquqiy tizimlarni mustahkamlashning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Ushbu mavzu xalqaro shartnomalar, jumladan, Bern konvensiyasi va TRIPS kelishuvi bilan mustahkamlangan bo'lib, uning global ahamiyatini ko'rsatadi. Shu nuqtai nazardan, islom huquqi va zamonaviy mualliflik huquqi tizimlarining kesishuvini o'rganish o'ziga xos yondashuvni taklif etadi.

Islom huquqi Qur'on va Hadisga asoslangan bo'lib, inson ijodini qadrlash va intellektual mehnatga hurmatni ahloqiy burch sifatida ko'radi. Qur'ondagi "Inson uchun faqat o'zi intilgan narsasi bor" (Najm: 39) oyati individual sa'y-harakatlarni tan olish zaruratini ta'kidlaydi. Xuddi shunday, O'zbekiston qonunchiligi ham mualliflar va ijodkorlarni himoya qilishda an'anaviy qadriyatlar bilan global standartlarni uyg'unlashtirishga intiladi.

Asosiy qism

Islom huquqi va mualliflik huquqi

Islom huquqi intellektual mulkni himoya qilish uchun mustahkam asos yaratadi. Qur'onda "Bir-biringizning mol-mulkingizni nohaq yo'l bilan yemang" (Baqara: 188) oyati intellektual mulkni noqonuniy egallashni qoralaydi. Al-G'azoli va Ibn Taymiy kabi islom olimlari ijodiy mehnatni himoya qilish muhimligini ta'kidlagan.

Shuningdek, islom huquqida jamoaviy manfaatlarga xizmat qiladigan asarlar, masalan, ta'limiy materiallar yoki diniy matnlar, vakf (ehson) sifatida qaraladi va huquqiy jihatdan himoyalanaadi.

O'zbekiston qonunchiligida mualliflik huquqi

O'zbekistonning "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risidagi qonuni" Bern konvensiyasi kabi xalqaro standartlarga mos keladi. Ushbu qonun mualliflar, ijrochilar va prodyuserlar huquqlarini himoya qilishni ko'zda tutadi. Biroq, ushbu qonunning amaliy ijrosida, ayniqsa, piratlikka qarshi kurash va aholining huquqiy savodxonligini oshirishda muammolar mavjud.

Islom tamoyillari va zamonaviy mualliflik huquqini integratsiya qilish

Islom huquqi va zamonaviy huquqiy tizimlar o'rtasidagi bo'shliqlarni to'ldirish muhim imkoniyatlarni ochadi. Ijtihod (mustaqil fikr yuritish) mexanizmlaridan foydalanib, zamonaviy va islomiy tamoyillarni uyg'unlashtirish mumkin. Masalan, foyda keltiruvchi mualliflik huquqi modellarini adolatli va axloqiy amaliyotlar orqali ishlab chiqish mumkin.

Xulosa va tavsiyalar

Maqola xulosasiga ko'ra, islom huquqi zamonaviy mualliflik huquqi tizimlarini boyituvchi ahloqiy tamoyillarni taklif etadi. O'zbekistonning xalqaro standartlar va islom qadriyatlarini uyg'unlashtirish yo'lidagi sa'y-harakatlari intellektual mulkni himoya qilish sohasida yangi yutuqlarni ta'minlashi mumkin.

Tavsiyalar:

1. Aholining huquqiy savodxonligini oshirish uchun ta'lim va targ'ibot dasturlarini ishlab chiqish.
2. Piratlik va raqamli huquqbuzarliklarga qarshi samarali mexanizmlarni ishlab chiqish.
3. Islomiy tamoyillarni milliy qonunchilikka integratsiya qilish.
4. Islom huquqi va zamonaviy huquqiy ekspertlar o'rtasida ilmiy hamkorlikni rivojlantirish.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qur'on, Najm: 39.
2. Qur'on, Al-Baqarah: 188.
3. Al-G'azoli, Ihyo Ulum ad-Din.
4. Ibn Taymiya, As-Siyasa ash-Shar'iya.
5. O'zbekiston Respublikasining "Mualliflik huquqi va turdosh huquqlar to'g'risida"gi qonuni (Lex.uz).
6. Bern konvensiyasi, 1886 yil.
7. TRIPS kelishuvi, Jahon Savdo Tashkiloti.
8. Jahon intellektual mulk tashkiloti (WIPO). Yillik hisoboti 2022. www.wipo.int.
9. Coulson, N. J., "History of Islamic Law," Edinburgh University Press.
10. Kamali, Muhammad Hashim, "Principles of Islamic Jurisprudence," Islamic Texts Society.